

Prikaz

Rukopis primljen 5. 10. 2025.

Prihvaćen za tisak 10. 10. 2025.

<https://doi.org/10.22210/govor.2025.42.10>**Petra Božanić**

petboz@ffst.hr

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu
HrvatskaDiana Tomić: *Govorništvo za nastavnike*. Zagreb, FF press, 2024.

Dr. sc. Diana Tomić, docentica na Odsjeku za fonetiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu sa znanstvenim interesom za govorničku pedagogiju, 2024. godine objavila je knjigu *Govorništvo za nastavnike*, čiji je izdavač FF press u nakladi Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Elektronička inačica objavljena je 2025. godine, a obasiže 230 stranica. Obrađujući teme iz metodike govorništva, monografija je sadržajno podijeljena u tri cjeline i devet poglavlja s mogućnošću primjene u nastavi. K tomu, ime knjige izravno korelira s kolegijem u okviru nastavničkoga modula Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U *Predgovoru* (str. 9–11) autorica ističe da je knjiga namijenjena stručnjacima iz područja obrazovanja, ali i svima zainteresiranima za javni govor istaknuvši da je govorenje, kao dio komunikacijske kompetencije, u nastavnoj praksi često zapostavljeno unatoč prisutnosti u ključnim dokumentima obrazovne politike. Stoga D. Tomić svojim prilogom nastoji skrenuti pozornost na to da je poučavanje govorničkih vještina dio temeljnih nastavničkih kompetencija s polazištem da je dobar nastavnik ujedno dobar govornik, što naposljetku utječe na uspješnost obrazovnoga procesa čineći ga kvalitetnijim. Usto, sadržajnim oblikovanjem knjige autorica naglašava interdisciplinarni pristup poučavanju govorničkih vještina.

Svako poglavlje započinje ishodima učenja i ključnim riječima koje zamjenjuju glosar i indeks pojmova, a završava popisom literature. Prvom se cjelinom određuje okvir govorništva za nastavnike, a obuhvaća tri poglavlja: *Govor, govorništvo, komunikacija, Strah od javnoga govora i trema pred javni nastup i Slušanje govora*. Poglavlje *Govor, govorništvo, komunikacija* (str. 13–32) započinje razlikovanjem pojmova ‘sposobnost’ i ‘vještina’ pri čemu autorica zaključuje da “u današnje vrijeme, bez osnovnih vještina, među kojima je i govornička vještina, nema uspjeha u daljnjem obrazovanju” (str. 15). S tim u svezi, upućuje na to da ključne riječi suvremenoga obrazovanja trebaju biti STEAM, dakle s uključivanjem društvenih i humanističkih znanosti (*A – arts*)

jer dostignuća prirodnih i tehničkih znanosti teško nalaze mjesto u društvu i životu pojedinca bez humanističkoga razumijevanja svijeta i komunikacije. Nadalje, autorica donosi odnos komunikacijskih vještina iz kojih proizlaze govorničke vještine, čiji su preduvjet govorne vještine, koje su prema tome također dio komunikacijskih vještina. Potom se osvrće na suvremeno govorništvo i govorničke vještine te govorno izražavanje i govorne vještine predstavivši *Okvir vještina govornog izražavanja* Mercera i suradnika, koji je koristan za sve nastavnike jer potiče promišljanje o govornim vještinama, uvođenje govornoga izražavanja u nastavu, praćenje europskih obrazovnih tendencija i prilagodbu komunikacijskim potrebama suvremenoga društva. Osim toga, autorica naznačuje razliku između retorike (teorija, praksa, kritika) i govorništva (proces javnoga govora), a time i retoričke te govorničke pedagogije. U poglavlju *Strah od javnoga govora i trema pred javni nastup* (str. 33–46) Tomić promatra osjećaj nelagode pri javnom nastupu u obzoru komunikacijskih strahova, donosi savjete i smjernice za smanjenje straha od javnoga govora, a posebno je zanimljiv *Upitnik za testiranje straha i treme od javnoga govora*, koji ponovnim ispunjavanjem pomaže praćenju napretka učenika i studenata te može poslužiti kao poticaj za razgovor o osjećaju nelagode pri javnome nastupu. U poglavlju *Slušanje govora* (str. 47–65) autorica opisuje važnost slušanja za govornika i publiku uz isticanje kompetencija razvijenoga slušanja (kompetencije za razumijevanje sadržaja i kompetencije kritičkoga slušanja). Pored toga, Tomić je dala pregled vrsta neslušanja i sastavnica aktivnoga slušanja s vježbama za ostvarivanje kritičkoga, govorničkoga slušanja.

Drugi je dio knjige posvećen pripremi javnoga govora s poglavljima *Priprema javnoga govora*, *Izvedba javnoga govora* i *Neverbalna komunikacija*. Poglavlje *Priprema javnoga govora* (str. 67–114) razrađuje faze pripreme (prikupljanje, raspoređivanje, sastavljanje, zapamćivanje, izvedba), proces pripreme u vidu govorničkoga zadatka (tema / opći cilj / govornička strategija, specifični cilj, središnja misao, profil publike, kontekst) i oblikovanja središnje misli. Tomić se osvrće i na govorničke strategije ili opće ciljeve (informiranje, instruiranje, interpretiranje, uvjeravanje, argumentiranje, uzbuđivanje, transformiranje, zabavljanje i rješavanje problema) te njihov suodnos. Autorica detaljno iznosi pregled strukture govora, primjerice, prema antičkim izvorima, Škarićevoj retoričkoj shemi i Marshovoj općoj strukturi govora. Posebno razmatra pripremu glavnoga dijela govora uz iscrpan popis vrsta organizacije glavnoga dijela i teme za koje je pojedina organizacija prikladna. Tomić, dakako, sagledava pripremu uvodnoga i završnoga dijela govora raščlambom TED govora. Poglavlje završava uvidom u govorničke postupke, koji uključuju postupke obrazlaganja, jezično oblikovanje te spontanu figurativnost. U poglavlju *Izvedba javnoga govora* (str. 115–

145) autorica se bavi praktičnim vidom javnoga govora, točnije govornom izvedbom navevši u uvodu znanstvena istraživanja koja potvrđuju kako kvalitetna govornička izvedba pridonosi uspjehu govora. Obrađuje vrste govorničke izvedbe (improvizaciju, čitanje govora, izvedbu zapamćenoga govora te izgovaranje pripremljenoga govora – ekstemporaciju), sastavnice dobre govorničke izvedbe (razumljivost, govornost, izražajnost) te govorna sredstva (osnovni ton, glasnoća, tempo, intonacija, stanke, boja glasa, način izgovora glasnika, naglasak, ritam) i govorne vještine (četiri razine: respiracijska – govorno disanje, fonacijska – govorno glasanje, artikulacijska – vještina izgovora, komunikacijska – govorna izražajnost) s vježbama za poboljšanje govornih vještina te načinima poučavanja govorne izvedbe. Poglavljem *Neverbalna komunikacija* (str. 147–165) Tomić čitatelje uvodi u znanstveni pristup toj temi izdvojivši klasifikaciju neverbalne komunikacije i njezine karakteristike (struktura, namjera, svijest tijekom ponašanja, vidljivost/prikrivenost, kontrola, odnos javno i privatno) pri čemu posebno naglašava važnost kulture u tumačenju neverbalnih ponašanja ponudivši određene aktivnosti za osvještavanje neverbalnih znakova. Također, obrađuje neverbalnu komunikaciju u govorničkoj izvedbi kao dio opće govorničke pripreme, ali i pripreme za izvedbu određenoga govorničkog zadatka.

Treća, ujedno posljednja cjelina knjige donosi stručno i znanstveno utemeljen sadržaj za unaprjeđenje govorničkih vještina. Autorica u poglavlju *Govori u posebnim prigodama* (str. 167–179) definira te govore kao one koji se odvijaju unutar neke komunikacijske zajednice i “čiji je cilj riječima uveličati trenutak u kojem se održavaju, a čiji sadržaj i izvedbu određuje kontekst” (str. 169). Naglasivši potrebu za dodatnim znanstvenim istraživanjima tih govorničkih oblika, oblikovala je opće upute za pripremu govora u posebnim prigodama, od kojih su najčešći pozdravni govori, najava govornika, govori prilikom dodjele nagrada ili priznanja te zdravice. Poglavlje *Debata u nastavi* (str. 181–201) vrijedno je za obrazovne stručnjake na svim razinama obrazovne vertikale. Tomić prvotno definira pojam ‘debata’ istaknuvši važnost vještine kritičkoga učenja, koje obuhvaćaju kritičko mišljenje, istraživačke vještine, vještinu argumentacije, vještinu rješavanja problema, komunikacijske vještine, sposobnost promjene stavova te samostalno vođeno učenje. Zatim se osvrće na prednosti i nedostatke primjene debate u nastavi razrađivši upute za pripremu dobre debate, a posebno su vrijedan prilog kriteriji za procjenu debate u nastavi. Tomu dodaje formate debate (debata Karla Poppera, natjecateljska debata svjetskih škola, politička debata, Lincoln-Douglasova debata) “kao podlogu za prilagodbu formata nastavne debate u određenoj učionici i za određeni predmet” (str. 192). Posebnu pozornost Tomić posvećuje ulozi sudionika debate i njihovoj pripremi, što oprimjeruje poopćenom shemom debate.

S obzirom na to da izbor teme i oblikovanje teze za debatu predstavljaju izazov u fazi pripreme debate, autorica je ponudila primjere tema i teza za debatu u nastavi, a razmotrila je i uporabu tehnologije u debatiranju. U završnome poglavlje, *Vrednovanje javnoga govora* (str. 203–230), autorica komentira i pomno odabire ljestvice procjene i obrasce za vrednovanje javnoga govora nudeći smjernice za njihovo usklađivanje s različitim nastavnim okolnostima.

Knjiga *Govorništvo za nastavnike* Diane Tomić važan je i nadasve vrijedan izvorni znanstveni prinos razvoju metodike govorništva i govorničke pedagogije u hrvatskome akademskom i obrazovnom obzorju. Monografija svojom strukturom i sadržajem jasno odražava interdisciplinarnost preplećući teorijske temelje s vježbama koje je autorica osmislila tijekom dugogodišnjega profesionalnog bavljenja istaknutom problematikom. Izniman doprinos djela očituje se u promišljenoj povezanosti govorničkih vještina s razvojem nastavnčkih kompetencija. Knjiga obuhvaća širok raspon tema nametnuvši se kao priručnik za nastavnike i studente te širu javnost zainteresiranu za javno govorenje i razvoj komunikacijskih kompetencija, a ponajprije kao potka razvoja kulture govorništva, prijeko potrebne odlike svake komunikacijske zajednice. Sveobuhvatnost tradicionalnih i suvremenih teorijskih implikacija uz spoj autoričinih istraživanja i bogata niza praktičnih smjernica potvrđuju značajke knjige kao mosta između znanstvenih spoznaja i njihove primjene u obrazovanju i društvenoj praksi. Time se iznova dokazuje potreba međusobnoga dopunjavanja teorije i prakse. Drugim riječima, teorija gubi vrijednost bez praktične primjene, a praksa bez teorijskoga utemeljenja ostaje površna i neodrživa. Objavljivanjem ove monografije Diana Tomić dodatno afirmira govorništvo kao neizostavan dio suvremene nastave i obrazovnoga procesa otvorivši prostor za daljnja istraživanja i praktične primjene u tom području.